

El tresor lèxic d'Enric Valor

[The lexical treasure of Enric Valor]

JOAN DE DÉU MARTINES LLINARES

Universitat d'Alacant

jd.martines@ua.es

RESUM: En el present article mostrarem algunes de les novetats lèxiques i semàntiques no recopilades pels diccionaris de referència (*DIEC2*, *DDLC*, *DNV* i *DCVB*) que s'han trobat en el *Diccionari de la natura de l'obra literària d'Enric Valor (DOLEV-Natura)*. A més a més, descobrirem alguns tresors que amaga l'esplèndida narrativa del mestre castallut, ja que és una autèntica eina en la recuperació del lèxic del valencià meridional i del valencià general i en l'aportació d'aquests materials al català general. Amb aquesta tasca ajuda a l'estandardització de l'idioma i també a la identificació emocional i social dels valencianoparlants amb aquest model de llengua. El Diccionari s'ha fet amb l'ajuda de les eines del Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis (CIMTAC) de l'ISIC-IVITRA, cosa que ens ha permès confeccionar el corpus de l'obra literària d'Enric Valor (COLEV).

PARAULES CLAU: lèxic, lexicografia, Enric Valor, diccionaris, estàndard, corpus.

ABSTRACT: In this work we will show some of the lexical and semantic novelties not collected by the reference dictionaries (*DIEC2*, *DDLC*, *DNV* and *DCVB*) that have been found in the dictionary of the nature of the literary work by Enric Valor (*DOLEV-Natura*). In addition, we will discover some treasures that hide the splendid narrative of the Valencian writer, as it is a real tool in the recovery of the southern and general Valencian lexicon and in the contribution of these materials to general Catalan. With this task, it helps to standardize the language and the emotional and social identification of Valencian speakers with this language model. The Dictionary has been made with the help of the tools of the Multilingual Computerized Corpus of Ancient and Contemporary Texts (CIMTAC) of ISIC-IVITRA, which has allowed us to make the corpus of the literary work by Enric Valor (COLEV).

KEYWORDS: lexicon, lexicography, Enric Valor, dictionaries, standard, corpus.

Recepció: 03/03/2021. Acceptació: 17/03/2021. Publicació: 27/07/2022

1. Introducció

Enric Valor fa una declaració d'intencions quan explica en la revista *Gorg* 15 (1971: 7) que el català del País Valencià és molt ric i que cal preservar-lo i fer-lo arribar al model lingüístic general.

La formació de la llengua literària moderna recolza, especialment en la nostra àrea lingüística, en l'aportació de totes les grans variants de l'idioma. Aquesta aportació és i cal que siga constant, i no ha acabat, ni molt menys; i per quant es refereix a la que pot fer el País Valencià, d'una densitat de producció bibliogràfica molt inferior a la del Principat, resta molt a fer: tenim grans reserves de vocabulari que, a Barcelona per exemple, sols es coneixen per la lectura dels clàssics; posseïm un tresor d'expressions magnífiques creades a través dels segles per la gent de la ciutat i de les nostres comarques; conservem girs sintàctics d'una gran puresa... I el nostre deure és preservar-ho, fer-ho valdre i, en una paraula, «aportar-ho» a la llengua general.

Valor és un fabrista convençut. Un exemple són les paraules de Ferrando (2000: 3).

A través dels seus textos gramaticals, Valor ha desenvolupat la doctrina del «policentrisme convergent», recomanada per Fabra i elaborada per Sanchis Guarner i Josep Giner, que mira de potenciar les solucions valencianes més coincidents amb les formes literàries del Principat, en un intent de combinar la fidelitat al llenguatge parlat i l'aproximació a la resta de la comunitat lingüística catalana.

Per crear l'estàndard valencià acostat a la llengua general, l'estàndard català, el mestre Valor es basa en les formes valencianes dels clàssics i en la llengua de la ruralia. Va emprar aquestes formes dels clàssics quan algunes s'havien conservat en el català oriental, sobretot en el del Principat, i Fabra les havia arplegades. Així, per no provocar rebuig, les legitimava perquè apareixien en

els textos dels autors valencians dels segles xv i xvi. I, finalment, la llengua de la ruralia, perquè és més genuïna: per això serà important per a crear la llengua literària comuna i l'estàndard comú, amb la coloració que calga a cada territori.

L'objectiu d'aquest article és mostrar la riquesa lèxica en l'obra literària d'Enric Valor, més en concret el lèxic no inventariat en algun dels nostres diccionaris de referència (*DIEC2*, *DNV*, *DCVB* o *DDLC*). El Diccionari de la Natura d'Enric Valor (*DOLEV-Natura*)¹ és la investigació en la qual emmarquem aquest estudi. En Martines (2018a, 2018b) es poden consultar les novetats que no arreplega cap dels diccionaris de referència citats adés.

2. Metodologia

Per confeccionar el *Diccionari de la Natura d'Enric Valor* (*DOLEV-Natura*) es va bastir un corpus digitalitzat de les seues obres literàries amb l'ajuda del Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis (CIMTAC) desenvolupat al si de l'Institut Superior d'Investigació cooperativa IVITRA.

Per a l'elaboració del diccionari *DOLEV-Natura* s'ha pres com a model el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (*DDLC*) per dues raons, fonamentalment. En primer lloc, perquè és un diccionari actual fet amb un corpus lingüístic, el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC).² Concretament, el *DDLC* respon a criteris lexicogràfics contemporanis (representació dels articles, informació sintàctica, recull de col·locacions i de les unitats fraseològiques, ordenació de les accepcions, sistema de definició, etc.). Cal recordar que el *DOLEV-Natura* es basa també en un corpus: el corpus que aplega

---

1 *El diccionari de l'obra literària d'Enric Valor. La natura* (*DOLEV-Natura*), tesi doctoral inèdita de Joan de Déu Martines (2017).

2 Aquest Corpus textual té una extensió de més de 52 milions de mots. A més a més, és un corpus que representa l'ús literari de l'època contemporània, des del 1833 fins al 1988, cent cinquanta anys d'història de la llengua catalana. Està constituït per textos literaris i no literaris.

totes les obres literàries de Valor, que han estat esmentades adés. La segona raó és el fet que es tracta d'un diccionari *descriptiu* i no *prescriptiu*.

Els tresors lèxics que tot seguit mostrarem han estat espigolats del *DOLEV-Natura*. Les entrades estan formades pel mot en negreta, el tipus de paraula, la definició i en quin o quins diccionaris és, un exemple i entre parèntesis de quina obra de Valor està tret. A més a més, pot aparèixer el nom científic entre parèntesis, si és un animal o una planta.

3. Tresor lèxic del *DOLEV-Natura*

L'obra literària d'Enric Valor és plena de novetats que no recullen els diccionaris de referència (2018a, 2018b). A més a més, de les narracions brollen altres joies lèxiques que sí que apleguen algun d'aquests (*DIEC2*, *DNV*, *DCVB* o *DDLC*). Normalment, són variants geogràfiques i de poc ús que són compilades majoritàriament pels diccionaris descriptius; d'ací la importància lexicogràfica.

3.1 Lèxic no inventariat per algun dels diccionaris de referència atesos (*DIEC2*, *DNV*, *DCVB* i *DDLC*)

Per mesurar amb més precisió l'aportació del *DOLEV-Natura*, presentem tot seguit aquells mots i sentits no aportats per cadascun dels reculls lexicogràfics atesos. De les 244 paraules no inventariades pel *DIEC2*, 112 no són en el *DDLC*; és un nombre considerable: el 47% del total. Les paraules no inventariades pel *DDLC*, però sí presents en el *DCVB* i en el *DNV* són les següents:

acostalar *v. tr.* Reunir llenya, diverses parts d'una planta o rames en costals, feixos grossos de llenya (*DCVB*, *DNV*). [...] i a *acostalar llenya no el guanya ni una colla sencera de llenyaters*. (*Contalles de la boira*, 1982: 332, 9).

acostalador *m., f.* Persona que acostala (*DCVB*, *DNV*). *Ja feia mitja hora bona que Paella havia eixit, i Pep —el seu acostalador— i jo, que vetlàvem amb ell -la dona i els xics ja s'havien gitat-, ens enquimeràrem*. (*Contalles de la boira*, 1982: 334, 27).

- acovilar** *v. intr. pron.* Amagar-se, posar-se a cobert (DCVB, DNV). *El camí, ja sabem que li havia de fer per força coronar la lloma per allà prop d'on era el garroferot sota el qual s'acovilaven els lladres; [...].* (Nabet, 1976: 363, 3).
- alcavó**³ *m.* Mina artificial per a donar pas a les aigües (DCVB, DNV). *Si descobrien l'alcavó de la font, hi trobarien una serp com la soca d'un pi que es beu tot l'oli i no en deixa eixir ni gota. (El xiquet que va nàixer de peus, 1975: 293, 10).*
- brumerol** *m.* (*Bombus* sp) Insecte himenòpter volador, voluminos, brunzent i pelut, que viu en societats petites compostes de mascles, femelles fecundes i femelles estèrils obreres (DCVB, DNV). *No em va ser molt difícil. Al fons d'aquella xemeneia hi havia un pilot de gralles que negrejava com negregen les formigues damunt d'un brumerol mort. (Temps de batuda, 1991: 33, 27).*
- buborota**⁴ *f.* Objecte que es posa en un lloc per espantar. [...] *s'organitzà el sorollós seguici, i Rosella, tapada com una buborota, seguida del fill del rei, consellers, cortesans i de Margarida, [...].* (Les velletes de la Penya Roja, 1975: 350, 4).
- búfol**⁵ *m.* (*Bubo bubo*) Ocell rapinyaire, molt gran, amb els ulls d'iris taronja, la mirada penetrant, plomalls a les orelles i plomatge rogent llistat a la resta del cos (DCVB, DNV). *I no pot ser, perquè jo, a mitjanit, no he sentit cantar mai com no fossen els mussols o els búfols. (Home roig, gos pelut i pedra redona, 1976: 261, 19).*
- carraixet** *m.* Vent suau i gelat (DCVB, DNV). *No els molestaran humitats malsanes ni carraixets glacials per badalls de portes i finestres; [...].* (Sense la terra promesa, 1991: 568, 7).
- carrissar** *m.* Lloc poblat de carrissos, canyissos (*Phragmites communis*) (DCVB, DNV). *En un bell en sec cuità a veure què passava allí dins el carrissar i l'arbreda, i és cert que se li esborrà de la imaginació en aquell moment el plet d'Alcoi i tot el que li semblava. (Tres plets de Pasqua Granada, 1976: 304, 9).*
- cop** *m.* Conjunt de les fulles interiors d'algunes plantes, de color blanc i tendres (DCVB, DNV). *Nit i dia somiava en una bona platerada de col de cóp bullida, tan olorosa, o de flor-i-col fregideta. (El llenyater de Fortaleny, 1975: 32, 15).*

---

3 El *DDL*C recull la forma *alcavor* amb un altre significat.

4 La variant *babarota* és arrellegada pel *DIEC2* i el *DDL*C.

5 La variant *brífol* apareix en el *DIEC2* amb el mateix significat i en el *DDL*C, amb un altre.

- creuera** *f.* Part d'un arbre o d'un arbust on el tronc es divideix en les branques principals (DCVB, DNV). *I ell se'n va pujar en la creuera d'un xop vell on podia seure ben arrepatat i esperar els esdeveniments.* (Don Joan de la Panarra, 1976: 340, 15).
- dessocar** *v.* Arrancar o arrancar-se de soca-rel (DCVB, DNV). *El llenyataire deia que si no l'hagués aguantat de la cua, aquesta no se li hauria dessocat.* (Tres plets de Pasqua Granada, 1976: 309, 26).
- enviscada** *f.* Acció i efecte d'enviscar, untar una branca o una superfície amb una substància enganxosa (DCVB, DNV). *Toni parlava, encara que poc, atrafegat amb els esparts, de coses molt concretes: de l'oratge, de les enviscades, de les perdius...*(Enllà de l'horitzó, 1991: 437, 8).
- foraca** *f.* Llar de foc (DCVB, DNV). *Dins la cuina hi havia la finestra de l'aljub, i vora la foraca s'obria una porteta que menava al pastador i al forn.* (Contalles de la boira, 1982: 328, 15).
- gotinyar** *v.* Ploure lleugerament a gotes petites i nombroses (DCVB, DNV). [...] *el mal temps a dir "ací estic jo" i a gotinyar i a tapar-ho tot de boira...* (El pollastre de festes, 1976: 401, 1).
- llebrenc** *adj.* Ser (algú) àgil, lleuger (DCVB, DNV). *I es posà a riure de veure's una altra vegada fet el jove llebrenc i corpulent que era, però en roba interior solament.* (Esclafamuntanyes, 1976: 93, 1).
- malladar** *m.* Lloc o clos on es recull el bestiar que pastura al camp o a la muntanya (DCVB i DNV). *L'endemà se'n féu la tria, al tornar Videt, el gran ramat escampat pel malladar.* (Temps de batuda, 1991: 342, 9).
- múrgula** *f.* (*Morchella esculenta*) Bolet comestible, amb el barret alveolat, ovoide i de color bru, molt apreciat (DCVB, DNV). *¡No sabia l'ignorant ciutadà que gírgoles i múrgules són uns bolets gustosos que es crien per les ombres dels pinars!* (Abella, 1976: 100, 25).
- papalbra** *f.* (*Genetta genetta*) Mamífer carnívor petit, de pèl gris fosc amb taques negres, cua llarga formant anells blancs i negres, i ungles retràctils (DCVB, DNV). És clar, al seu costat, totes aquelles bastes minyones semblaven setiets, de lletges i renegrides, i la majordoma una engiponada papalbra. (*El Castell d'Entorn i no Entorn*, 1975: 363, 23).
- plataner** *m.* (*Musa paradisiaca* sp *sapientium*) Planta herbàcia de grans fulles oblongues, molt cultivada en climes càlids pel seu fruit comestible i com a planta decorativa (DCVB, DNV). *Era un blocaus miserable entre plataners i palmeres,*

- fet de troncs, de canyots de canyamel, de lloses i llandes. (Sense la terra promesa, 1991: 458, 1).*
- peüll** *m.* Ramat, conjunt de caps de bestiar que es fan plegats (DCVB, DNV). *Era un home que havia venut un peüll de cabres. (L'ambició d'Aleix, 1982: 90, 5).*
- planta-roig** *m.* Varietat de cep i de raïm (DCVB, DNV). [...] *l'ensucrada dels raïms, blavosos de tan negres en el monastrell, or pur en el valencià, cera transparent en el planta roig. (La Foia de Castalla, 1982: 323, 8).*
- provençada** *f.* Gregal fort, vent del nord-est (DCVB, DNV). *De tard en tard —puix el país no és molt plovedor— hi arriba un temporal de gregal —les provençades, segons el lèxic d'allí—, [...]. (La Foia de Castalla, 1982: 321, 22).*
- rabosenc** *adj.* Algú, amb característiques d'una rabosa (*Vulpes vulpes*) (DCVB, DNV). *Vicent era un homeneu rabosenc, barra-sec i torrat, d'ulls com a puces, negrets, i celles grises, espesses i estarrufades que quasi li'ls tapaven quan les abaixava; [...]. (L'ambició d'Aleix, 1982: 85, 28).*
- raboser** *adj.* Algú o alguna cosa, astut, malintencionat, que molesta (DCVB, DNV). *El metge venia també cada dia de matí i no encertava a tallar aquella febre gàstrica "rabosera", que deien en ma casa. (L'amic fidel, 1982: 354, 19).*
- ramblís** *m.* Sediment del riu (DCVB, DNV). *El camí començà a davallar entre còdols i ramblís. (Temps de batuda, 1991: 261, 11).*
- rebanc** *m.* Porció de terreny que ix lateralment d'una costera o espadat (DCVB, DNV). *Anà seguit al cap de l'Horta, i, de damunt d'uns alts rebancs de penyes que hi ha, llançà el pobre pastor dins les ones i exclamà, al temps que pegava una forta alenada: [...]. (Peret, 1976: 294, 12).*
- regallador** *m.* Torrent, terreny inclinat per on davalla un corrent d'aigua intermitent i impetuós format per la pluja o el desgel (DCVB, DNV). *Nabet, agosarat però astut, enfilant-se per un regallador ple de botges que baixava per la fita del tros, [...]. (Nabet, 1976: 361, 10).*
- reixiu** *m.* Humitat atmosfèrica condensada en forma de petites gotes a la superfície dels cossos freds (DCVB, DNV). [...] *que s'aclaria a la llum de l'albada, i hi destrià les gotes de reixiu que lluien ja com a petits estels blancs. (El Castell del Sol, 1975: 95, 14).*
- soqueta** *m.* Estri de fusta amb què els segadors es protegeixen la mà esquerra de talls de falç. (DCVB, DNV). *Per fi marxa senda avall, al muscle el cabàs amb les falçs i les soquetes i alguns cordells i les mudes de la roba. (La idea de l'emigrant, 1982: 222, 25).*

- taperal** *m.* Terreny on abunda el tap, roca sedimentària composta per argila i carbonat càlcic (DCVB, DNV). [...] *davallà les rieres de la Vall de Seta, blavenques de taperal, remoroses de la brisa en les xopades, i, fent-se vesprada avançada, notà que el llebeig havia refrescat molt.* (Home roig, gos pelut i pedra redona, 1976: 252, 7).
- teixera** *f.* (*Taxus baccata*) Teix, arbre perennifoli dioic, de fulles linears metzinoses, semblants a les de l'ayet, i llavors també metzinoses, voltades per una cúpula carnosa, vermella i comestible, que es fa als boscos de muntanya i en indrets ombrívols (DCVB, DNV). *Travessava deliciosíssims parquets d'arbres d'adornament, com til·leres, faigs, teixeres, xiprers, pinastres, sucosos pinatells vers, ginebres tendres, tots enredats de verdíssimes i tentaculars mates de lligabosc...* (Esclafamuntanyes, 1976: 38, 24).
- tordanxa** *f.* (*Turdus pilaris*) Au d'uns 25 centímetres, amb el pit d'un groc rogenc ratllat i tacat de negre (DCVB, DNV). *Tenim cinc grives, una tordanxa acollarda i, sobretot, un todó tan gros com un pollastre.* (Enllà de l'horitzó, 1991: 431, 27).
- ventisca** *f.* Vent que transporta neu (DCVB, DNV). [...] *però amb la nevada grossa de Nadal i la ventisca d'aquells dies se'm van gelar els pulmons...* [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 235, 6).
- ventrellar** *v. intr.* La part superior de la tija d'un cereal, inflar-se en formar-se l'espiga (DCVB, DNV). *El camp de maig lluia el seu esplendor de vinyes de poc mogudes, de bladars o ordiars que quasi ja ventrellaven; [...].* (Enllà de l'horitzó, 1991: 228, 28).
- xopada** *f.* Plantació de xops (*Populus nigra*) (DCVB, DNV). *Hi ha allà, vora el gran riu, una xopada, i a cada vella soca de xop se'n fan unes niuatxades que dona gust.* (El llenyater de Fortaleny, 1975: 37, 21).

Els mots següents són únicament aplegats al DCVB:

- aclotada** *f.* Acció de fer clots (DCVB). *Cada estiu es senyalaven dotze, quinze mil ceps, o siga els punts on s'havien de plantar. En acabant, venien les aclotades.* (Temps de batuda, 1991: 25, 25).
- aclotador** *m., f.* Persona que fa clots (DCVB). [...] *i això donava ocupació també als especialistes: senyaladors, aclotadors, pràctics en la preparació de planters i*

- en el maneig de les estaquetes i els barbats. (Sense la terra promesa, 1991: 238, 3).*
- boireguera** *f.* Boira molt espessa (DCVB). *En la vesprada, el temps no va voler aclarir-se, ans es va espesseir la boireguera. (Contalles de la boira, 1982: 335, 17).*
- dragontina** *f.* (*Arisarum vulgare*) Planta herbàcia de fulles verdes i amb taques brunes, espata en forma de caputxa i fruits en baia, que creix en llocs humits i ombrívols (DCVB). *Els homes, dormint, els tenia a la vora, i anà a cada un i li llançà un pessiguet de pólvores de cascall i dragontina en els narigals. (El rei Astoret, 1975: 327, 23).*
- fil·loxera** *v.* Els ceps o la vinya, ésser atacats per la fil·loxera, malaltia de la vinya causada per la fil·loxera (*Phylloxera vastatrix*) (DCVB). —*Jo recorde ara que ell va aconsellar el meu pare quan se'ns filoxeraren les vinyes; [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 94, 10).*
- lilera**⁶ *f.* (*Syringa vulgaris*) Arbust caducifoli de la família de les oleàcies, de fulles cordiformes, flors oloroses, morades o blanques, i fruit en càpsula, originari de l'Europa oriental submediterrània i cultivat en jardineria (DCVB). *Allí aspirava l'aroma barrejat de diverses flors d'hort cassanenc: violetes boscanes, esperons de cavaller, cascalls, i la de les lileres i la vareta de Sant Josep que s'arregleraven arran de parets... (Enllà de l'horitzó, 1991: 284, 2).*
- nevarsejar**⁷ *v. intr.* Nevar lleugerament a colps petits i nombrosos (DCVB). *I va arribar un hivern que va nevarsejar dues o tres vegades, poca cosa, com sol passar per allí, però féu bastant de fred, i en una suada d'aquelles que Toni agafava amb el mall, un corrent d'aire gelat li va empegar una pulmonia que me'l tombà rotllat en el llit i amb una gran febre. (El ferrer de Belgida, 1975: 193, 13).*
- passarell**⁸ *m.* (*Carduelis cannabina*) Ocell de la família dels fringíl·lids, d'uns tretze centímetres de llargada, de mantell castany fosc, i les ales i la cua vorejades de blanc, molt apreciat pel seu cant com a ocell de gàbia (DCVB). *Caderneres, verderols, passarells, cogullades, tords, merles, grives, esparvers, falcons,*

---

6 La variant ortogràfica *liler* apareix en el DNV.

7 La variant ortogràfica *nevassejar* és arrellegada pel DNV.

8 La forma *passarell* es compilada pels altres diccionaris de referència i, a més, *paixarell* en el DNV.

corbs, àguiles... tots els coneixia, pel cant i pel vol. (La idea de l'emigrant, 1982: 254, 6).

- reguaret** *m.* Terreny en què es practica el guaret per segona vegada, tècnica de conreu consistent a deixar regenerar durant un temps un terreny empobrit perquè torne a adquirir fertilitat (DCVB). [...] *jovades soltes dedicades a blat i reguaret; oliverars independents en racons arredossats de la vall; mallols ufanosos i còmodes de treballar per la seua proximitat al poble... (Sense la terra promesa, 1991: 12, 3).*
- tàntol** *m.* Branca esporgada que serveix d'estaló o de tanca baixa a un coll de caçar tords (DCVB). [...] i anà tot seguit a descobrir el tàntol, consistent en tres cantals grossos que sostenien, per la part que donava a la barraca, una llosa alta, pissarrenca, que defensaria de perdigonades el perdigot reclam. (Sense la terra promesa, 1991: 506, 28).
- torrellonada** *f.* Conjunt de torrellons, núvols arredonits i compactes de desenvolupament vertical (DCVB). *De sobte, la fulgurant llum d'un rellamp va esqueixar una torrellonada que s'estenia sobre l'horitzó de llevant. (Joan-Antoni i els torpalls, 1976: 233, 14).*

Finalment tenim les paraules inventariades solament pel DNV:

- almasset** *m.* (*Lygeum spartum*) Espart bord (DNV). *El Comitè de Defensa s'ha fet càrrec del domicili de mossèn Fidel, un capellà més fi que l'or i més fals que una corda d'almasset. (Temps de batuda, 1991: 356, 11).*
- arreixiuar** *v. tr.* El reixiu, humitat atmosfèrica condensada en forma de petites gotes a la superfície dels cossos freds, cobrir una superfície (DNV).
»» *adj.* *El bellíssim i valuós vestit de la princesa caigué buit sobre l'arreixiuada verdina. (L'amor de les tres taronges, 1976: 148, 9).*
- creueller** *f.* Part d'un arbre o d'un arbust on el tronc es divideix en les branques principals (DNV). *Amidàvem els arbres de circumferència dels troncs i, naturalment de llargada, sempre pujant un home fins a les creuelleres; ho feien els dos més prims això d'agafar la cinta mètrica d'un cap, el Bonifaci i el Pep. (Enllà de l'horitzó, 1991: 370, 4).*
- descopar** *v. tr.* Tallar els cops dels arbres, conjunt de les branques d'un arbre des de l'enforcadura fins al cimall, amb fulles o sense (DNV).

- » *adj.* —Parla d'una vegada! —cridà la rabosa tota encuriosida—. I, sobretot, no t'estigues allà dalt, tan alt, vinga de volar. Para't en aqueix pi descopat i en parlarem. (*La rabosa i el corb*, 1976: 421, 14).
- desnevar** *v. intr.* Algú o alguna cosa, fondre la neu (DNV). *El sòl de terra havia estat desnevat, però la humitat persistia. Tanmateix, allí dins no ens feria directament el ventijol frígid que corria per damunt la neu.* (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 160, 11).
- desnevat** *m.* Lloc obert i a la intempèrie on la neu no para (DNV). —*Serà el millor que podràs fer... Ai, si tu veies el Ponent! I m'estranya que no s'haja presentat ja; sempre ve a destorbar la pluja. No te'l vulgues trobar en un desnevat!* (*El xiquet que va nàixer de peus*, 1975: 277, 3).
- fornilla** *f.* Llenya petita amb què s'encén o s'alimenta un forn (DNV). *El forner n'estava encantat; Paulus li duia una fornilla de flama llarga que deixava el pa amb la crosta fina i aromada del més autèntic tomanyí...* (*El llenyater de Fortaleny*, 1975: 34, 8).
- ginebrenc** *adj.* Animal, que es cria on hi ha ginebres (*Juniperus communis* sp *communis*) (DNV). *L'olla bullia bé; dins hi havia tres gaigs de serra, dos grives ginebrenques i un perdigotot la cosa garrida, [...]*. (*Esclafamuntanyes*, 1976: 33, 13).
- haquinyol** *m.* (*Equus caballus*) Haca petita (DNV). *La cara bruna de l'home va dibuixar una fosca carotxa. Féu deturar l'haquinyol.* (*Llegenda del palleter*, 1976: 211, 10).
- jama** *f.* Conjunt de gossos que cacen junts (DNV). *Es féu la temporada de caça en el mas muntanyenc de don Lluís, dit la Font de Pallarès, amb fructíferes eixides a la perdiu (a cama i al parador), i al conill i la llebre amb una bona jama de gossos.* (*Temps de batuda*, 1991: 6, 26).
- niuatzada** *f.* Conjunt dels ocells nascuts d'una mateixa mare que conviuen en un niu (DNV). *Espantàvem les blanques parladores, sorpreníem les niuatzades de perdius, ens arribaven els esgarips dels esparvers; [...]*. (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 104, 15).
- persolador** *m.*, Bracer que persola (DNV). *Cortesans i convidats, prínceps i cavallers, persoladors vinguts a més i gent honorable i plana, tots cridaven d'admiració.* (*Esclafamuntanyes*, 1976: 83, 24).
- persolar** *v. intr.* Algú, convertir en conreu un terreny boscós arrancant-ne els arbres, cremant el bosc baix i cavant i llaurant molt profundament (DNV). *I només*

eixir per la muntanya camí del mas de la Fenossosa, on persolaven aquell dia, tots tres germans es van franquejar ells entre ells, [...]. (Esclafamuntanyes, 1976: 34, 16).

piorla *f.* Protuberància xicoteta de les potes de certes aus, preguda a un esperó però sense ungles (DNV). *Doncs que ells tampoc no l'havien mort, i allò, l'animal aquell, tenia ja uns esperons i unes piorles que semblava una esmirla tordera. (El pollastre de festes, 1976: 395, 13).*

Lloc d'una muntanya on es conserva la neu (DNV). *Dos dies abans havia nevat per les muntanyes; l'Aitana tenia plens els ventisquers que espillejaven en la distància; feia fred, i no baixaren de la tartana per esmorzar. (L'ambició d'Aleix, 1982: 150, 8).*

Massa de neu que s'acumula en ventisquer.⁹ *Mentre que Jesús maldava, potser es posà mig pam de neu damunt de la que hi havia; allò es veu que era un punt on es formava ventisquer. (Viatge de Nadal, 1982: 402, 29).*

3.2 Accepcions no inventariades per algun dels diccionaris de referència atesos (DIEC2, DNV, DCVB i DDLIC)

Així mateix, cal esmentar les novetats semàntiques. Les accepcions no recollides pel DDLIC ni pel DIEC2 però sí pel DCVB i pel DNV són les següent:

assaonar *tr.* Algú, treballar la farina prement-la repetidament perquè prenga la consistència adequada per fer el pa (DCVB, DNV).

» *adj.* *I a l'acabar-se la carn, que acompanyà amb una tallada de pa assaonat de la terra, [...]. (La mestra i el manyà, 1975: 401, 10).*

creuera *f.* Part d'un arbre o d'un arbust on el tronc es divideix en les branques principals (DCVB, DNV). *I ell se'n va pujar en la creuera d'un xop vell on podia seure ben arrepapat i esperar els esdeveniments. (Don Joan de la Panarra, 1976: 340, 15).*

enza *m. f.* Persona que incita o provoca a fer alguna cosa (DCVB, DNV). *El seu germà Joan era dur de cor; la seua cunyada Basília era una enzeta que no parava de malcorar a l'home: així, que perdria el plet, no podria pagar i els seus ossos i*

---

9 Novetat semàntica d'Enric Valor.

les seues molles anirien a raure a la presó. (Els tres plets de Pasqua Granada, 1976: 303, 8).

llagostí *m.* Insecte ortòpter de la família dels acrídids, amb el cos de colors terrosos, bon saltador i d'habituds migratòries, que sovint forma núvols que destrueixen la vegetació dels llocs per on passen (DCVB, DNV). *Dos fadrinets, lleugers com a llagostins, apareixien sempre dalt la del capdamunt [...]. (Joan-Antoni i els torpalls, 1976: 236, 10).*

marfull *m.* (*Culex* sp) Mosquit de cos molt gros i ales molt llargues (DCVB, DNV, DIEC2).¹⁰ *A l'acte, el núvol de mosquits s'espuntà cap allí, es llançaren en el toll i es sadollaren de l'escumós líquid, mentre que el rei de tots —un marfull brumidor, de llargues i múltiples ales— [...]. (El Castell d'Entorn i no Entorn, 1976: 376, 8).*

palloc *m.* Fulles de la panolla de dacsa (*Zea mays*) (DCVB, DNV). *El jove, de nit, ben gitat al seu marfegot de pallocs de dacsa, anava pensant i repensant el tracte, i no li semblava malament. (Home roig, gos pelut, pedra redona, 1976: 254, 22).*

tap *m.* Roca sedimentària composta per argila i carbonat càlcic (DCVB, DNV). *Allí el riu s'obria pas, amb bon pendent, per una valleta estreta, entre tarussos imponents de tap blau coronats de pinedes; [...]. (Home roig, gos pelut i pedra redona, 1976: 251, 12).*

torrelló *m.* Núvol arrodonit i compacte de desenvolupament vertical (DCVB, DNV). *Les ressequides comarques de l'estepa oriental castellana es van caldejant, i s'hi formen uns torrellons gegants d'un color amenaçador; [...]. (La Foia de Castalla, 1982: 322, 17).*

Les accepcions que aplega el DCVB, un dels nostres diccionaris de referència, són:

cega *f.* Xarxa de malla molt estreta, per a agafar peix petit (DCVB). “Tira la xarxa, Jaume”, m'ordenà. Jo vaig calar la cega, i al poc ja sentia que pesava... (La Mare dels Peixos, 1975: 57, 12).

---

10 Sí que l'arreplega el DIEC2.

forcall *m.* Peça anterior de l'aladre d'un sol animal (DCVB). *Es sentia xerricar el forcallat de rodetes amb intermitències tot i esguellant així la calma profunda del capvespre.* (Contalles de la boira, 1982: 327, 17).

La quantitat més nombrosa d'accepcions trobades només en un dels nostres diccionaris de referència són les que arreplega pel DNV:

alcig *m.* Coses de valor ben alçades o amagades (DNV). [...] *Paulus, pretextant que no es trobava massa bé, es quedà a casa, li escorcollà l'alcig i li furtà ni més ni menys que una moneda de coure com un sol.* (El llenyater de Fortaleny, 1975: 32, 26).

atifell *m.* Recipient còncav utilitzat per a contenir líquids o per a contenir sòlids (DNV). *Arriba, destapa la caldereta i... l'esglai li va deixar el cor sense goteta de sang: dins l'atifell no hi havia col, ni gens ni mica, només un brou clarot i sense substància i algun bocí de fulla solt i filamentós.* (El llenyater de Fortaleny, 1975: 36, 3).

bassó *m.* Bassa petita (DNV). *I tornaria a les meues mans aquella beneïda casa de la Foia Falsa, amb el seu bassó voltat de pins gegantins on sempre nien les tórtoras [...].* (El jugador de Petrer, 1976: 198, 20).

bordó *m.* Vora d'un jardí plantada de plantes de flor (DNV). *Altrament, vora el castell hi havia passeigs i caminals amb arbres corpulents i bordons de flors, i algunes fondalades molt fèrtils de terra de sembradura i plantat.* (El rei Astoret, 1975: 300, 4).

caboteta *f.* Càpsula grossa ovoïde de cascall (*Papaver somniferum*), que conté nombroses petites llavors d'ús culinari i medicinal, de la qual s'extrau l'opi (DNV). —*Quanta caboteta de cascall i quanta andròmina! —renegà entre dents.* (El pollastre de festes, 1976: 399, 1).

caboteta *f.* Càpsula escamosa de panical (*Eryngium campestre*) (DNV). [...] *calcular i, sobretot, a triar una butxacada de cinquetes i un bon serró de cabotetes punxoses de panical.* (Don Joan de la Panarra, 1976: 346, 11).

contrabassa *f.* Bassa petita on es purifica l'aigua abans d'entrar en l'aljub (DNV). *Als cinc minuts vaig passar vora la capella de l'aljub que ja coneixia i em vaig entretenir una mica a veure'n la contrabassa i el filtre de l'aigua de pluja, que era un simple caduf atapeït de timons, romanins, argelagues negres de muntanya, ben pitjats i olorosos, [...].* (Temps de batuda, 1991: 77, 27).

- corneta** *f.* (*Otus scops*) Ocell de presa nocturn, d'uns 19 centímetres de llargada, plomatge escabellat, entre grisenc i bru, amb bigotis ben marcats, que fa un crit planíívol característic (DNV). *Ric-riquejaven els grills amb alegria, piulaven els alacrans, belaven uns corders vora casa, i, en el fons dels barrancs, ja quasi foscos, i per les dotades d'olivar, miolaven de tant en tant els mussols i xiulaven les cornetes.* (*La idea de l'emigrant*, 1982: 288, 15).
- covil** *m* Cova amagada on algú viu apartat del món (DNV). *I en aqueixes, va arribar l'any onzé, és a dir, l'any que es presentaria Capralenc el Fi a endur-se horrosament la seua ànima a les penoses i temibles covils de l'infern.* (*El jugador de Petrer*, 1976: 207, 2).
- flocall** *f.* Conjunt de branques i el fullatge amb què acaba el cim d'un arbre (DNV). *Xerricaven les petites cigales de muntanya, tenaces, incansables; movia el vent els flocalls dels arbres que rodejaven l'edifici; va lladrar sumàriament un gos —devia estar dinant també—. (La idea de l'emigrant, 1982: 312, 4).*
- granís** *m.* Fragment de gel arredonit i mig transparent, format en un núvol de tempesta, que no es trenquen en caure a terra (DNV). *Queia algun granisset, solt, inofensiu; [...] (Temps de batuda, 1991: 167, 32).*
- matacabra** *f.* Fragment de gel arredonit i mig transparent, format en un núvol de tempesta, que no es trenquen en caure a terra (DNV). *En això, una esmoladora de ponent va tapar el sol, van caure pel seu voltant tres o quatre matababres i els va comprendre una esgarrifança de fred.* (*Comencilda, Secundina i Acabilda*, 1976: 441, 12).
- mornell** *m.* Bossa de cuir i xarxa que duen els caçadors penjada a l'espatlla per a guardar-hi les peces de caça (DNV). *Aleix se'n pujà al despatx i abaixà la seua escopeta, la canana i una bossa de caçar proveïda de mornell.* (*L'ambició d'Aleix*, 1982: 157, 6).
- rabosot** *m.* Persona astuta i malintencionada (DNV). *Em vaig atrevir a aconsellar: "Jo, de vostès, abans esperaria allà que s'hi presentàs el rabosot, si és que n'hi ha". (Temps de batuda, 1991: 335, 19).*
- rastellera** *f.* Conjunt de penyes crestudes que sobreixen en filera en la carena o en el vessant d'una muntanya (DNV). *Tanmateix, el rei, a la mitja hora de cavalcar tot sol, aconseguí d'arraconar-lo contra una rastellera de penya on l'animal no tenia escapatòria.* (*El rei Astoret*, 1975: 301, 13).
- serrell** *m.* (*Helictotrichon filifolium*) Planta gramínia pròpia dels erms mediterranis (DNV). *Ho havia llegit en l'amplària de les passes, digué, mirant ací una pe-*

dreta girada que deixava al descobert una terra més humida, allà una tija de serrelló xapada... (*Temps de batuda*, 1991: 94, 8).

Finalment, alguns casos especials:

alficossenc¹¹ *adj.* Que té un gust semblant al de l'alficòs (DNV). *Hi ha allà tota mena de menges delitoses: dolços de tota classe... el carabassat alficossenc, el torró de Xixona, els pastissos d'ametla, les ametles ensucrades d'Alcoi, el padou de Castalla...* (*La rabosa i el corb*, 1976: 421, 23).

esmoladora¹² *f.* Núvol mitjà que forma un banc de núvols de color blanc o gris amb forma lenticular (DNV). [...] *algun núvol alt i solt, de forma d'esmoladora (esmoladores els deien a Cassana), presagiava per a més avant del dia un poc de vent de tramuntanal. (Sense la terra promesa, 1991: 355, 28).*

moragar¹³ *v. intr.* Un fruit verd, com el raïm o les olives, començar a prendre el color que té quan és madur (DNV). *El raïm era encara en agràs; en aquella altitud devia començar a moragar a l'octubre. (Temps de batuda, 1991: 249, 27).*

rellenc¹⁴ *adj.* Cereal, que no és madur (DCVB). *El camp marxava ja cap a la plena fecunditat: blats espigats encara rellencs, ufanosos, lluents al sol; [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 75, 23).*

segadissa¹⁵ *f.* (*Brachypodium phoenicoides*) Fenàs de fulles agudes poc o molt glauques, i espiguetes sovint arquejades, disposades en raïm, freqüent sobretot als marges dels camps. (DNV). *Vaig fer mides d'espart o amb tiges de segadissa, no ho recorde bé. (Temps de batuda, 1991: 334, 14).*

serralla¹⁶ *f.* (*Sonchus oleraceus*) Planta de la família de les compostes, de tronc buit i ramós i flors grogues, comestible, que es fa a les vores dels camins i que segrega un làtex emprat en medicina (DNV). *No va durar massa el seu encuriosiment, perquè prompte va saber que es referien a una serrallota que havia eixit en la junta de dos carreus del campanar, allà amunt prop de la campana*

---

11 El DCVB l'arregla amb un altre significat: 'gros, es diu d'una varietat d'ametles (Monòver)'.
12 L'apleguen tots els diccionaris de referència però amb altres significats.
13 Apareix en el DCVB però sense definició, només amb un exemple d'Enric Valor.
14 Recopilat en el DLLC: 'humit en general'.
15 Arreglat en el DCVB amb el significat de 'càrritx (*Ampelodesmos tenax*)'. Segurament és una confusió.
16 El DCVB l'empra amb un altre significat.

grossa i justament davall d'una cornisa. (Joan-Antoni i els torpalls, 1976: 234, 14).

sitar¹⁷ *v. intr.* Un tord (*Turdus philomelos*), cridar un soroll semblant a «sit, sit!» (DNV). [...] *el vent remorejava dèbilment en la boscúria; xisclaven de tant en tant les merles, sitava algun tord primerenc; [...]. (El darrer consell, 1976: 372, 18).*

ventisquer *m.*

4. Conclusions

Per a concloure podem afirmar que l'obra literària d'Enric Valor és una autèntica eina en la recuperació del lèxic del valencià meridional i del valencià general i en l'aportació d'aquests materials al català general. La seua estratègia implicava també la incorporació de formes d'altres dialectes que ja s'havien incorporat al model de l'estàndard comú i s'havien naturalitzat arreu. Recordem que era un gran coneixedor del català general i de l'obra de Fabra. Amb aquesta tasca duu a terme tot allò que havia començat amb el *Diccionari castallut* i, més tard, amb la resta d'obres lexicogràfiques i gramaticals.

Bibliografia

- CIMTAC = MARTINES, J. i V. MARTINES, dirs., *Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis*, amb la direcció adjunta de M. À. FUSTER i E. SÁNCHEZ, Alacant, ISIC-IVITRA.
- CTILC = RAFEL, J., dir., *Corpus textual informatitzat de la llengua catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, disponible en Internet: <http://ctilc.iec.cat/>.
- DCVB = ALCOVER, A. M. i F. de B. MOLL (1930-1962) *Diccionari català-valencià-valear*, Palma de Mallorca, Moll, disponible en Internet: <http://dcvb.iecat.net/>.
- DDLIC = *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (1985-) Institut d'Estudis Catalans, disponible en Internet: <http://dcc.iec.cat/ddlc/index.asp>.

---

17 En el *DIEC2* i el *DDLIC*, amb el significat de 'tipus d'instrument indi'.

- DIEC2 = *Diccionari de la llengua catalana* (2007) Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, disponible en Internet: <http://dlc.iec.cat>.
- DNV = *Diccionari normatiu valencià* (2014) Acadèmia Valenciana de la Llengua, disponible en Internet: <http://www.avl.gva.es/dnv>.
- FERRANDO, A. (2000) «L'herència d'un home de lletres. Una vida i una obra arrelades a un país», *Quadern* 120, *El País*.
- MARTINES, J. D. (2017) *Diccionari de l'obra literària d'Enric Valor. La natura* (DOLEV-Natura), tesi doctoral inèdita.
- MARTINES, J. D. (2018a) *Les novetats lèxiques en el DOLEV-Natura, eHumanista/IVITRA* 14, pp. 839-850, disponible en internet: https://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/secure.lsit.ucsb.edu.span.d7_eh/files/sitefiles/ivitra/volume14/F/5.%20Martines.pdf
- MARTINES, J. D. (2018b) *Les novetats semàntiques en el DOLEV-Natura, Mirabilia/MedTrans* 8, pp. 54-69, disponible en internet: <https://www.revistamirabilia.com/sites/default/files/medtrans/pdfs/4.pdf>
- VALOR, E. (1971) «L'aportació valenciana a la llengua literària», *Gorg* 15.
- (1991-2000) *Obra literària completa d'Enric Valor*, València, Tàndem, vol. 8.
- (2010-2015) *Rondalles valencianes d'Enric Valor*, València, Bullent, vol. 8.